

KS KONSULENT

Økonomisk bærekraft og politisk styring

Bømlo kommunestyre og hovedtillitsvalgte/hvo
30. mars 2023

Bærekraftig utvikling

Bømlo legg vidare til grunn tre prinsipp som skal styre planlegginga:

- All planlegging skal vere bærekraftig med omsyn på klima, sosialt liv og økonomi (KSØ)
- All planlegging skal vere helsefremjande
- All planlegging skal leggje «føre var»-prinsippet til grunn

Økonomisk bærekraft

→ Politisk styring

**Hva er
kommunepolitikk?**

**Hva er politisk
lederskap?**

Politisk lederskap handler om å:

1. Fange opp og beskrive lokale problemer og utfordringer som krever kollektiv handling
2. Gi retning til problemløsningen og bidra aktivt til utviklingen av nye løsninger
3. Mobilisere støtte og oppslutning til gjennomføringen av nye løsninger.

I. Helhet og sammenheng – gjennom plan- styringsdokumentene

Finans for B

Både nedtrekk og strukturendringar vil vere nødvendig for å sikre ein framtidig forsvarleg tenesteproduksjon og ein berekraftig økonomi for Bømlo kommune.

- *Krav*
- *Vedta*

Me stilte spørsmål om krav til effektivisering og omstilling av dagens tenestetilbod er nok, eller om kommunen må gjennomføre meir strukturelle grep for å sikre eit berekraftig driftsnivå.

NØKKELTAL

MÅL

Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene

Større enn 1,75%

(ca 18,8 mill)

Disposisjonsfond

Mellom 10-15% av driftsinntektene

(Pr no 43 mill)

Lån som skal dekkast av frie inntekter

Mindre enn 85% av driftsinntektene

(2022-85%)

Bømlo 2040 – er det lenge til?

Kamp om arbeidskraften

De minste, mest avsidesliggende kommunene vil få store utfordringer for å kunne opprettholde dagens tjenestenivå inn i 2035. For eksempel eldreomsorgen, spås det i Perspektivmeldingen 2021.

Illustrasjons

› PUBLISERT 14.02.2021 19:39

Perspektivmeldingen: Store utfordringer for de minste kommunene

Den mye omtalte eldrebølgen vil stille særlig de minste og minst sentrale kommunene foran store

Helsepersonellkommissjonen ser potensiale for mer bruk av erfaringskonsulenter fremover

NOU Norges offentlige utredninger 2023: 4

Tid for handling

Personellet i en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste

fjor, men ble utsatt på grunn av koronakrisen.

Foto: Håkon Mosvold Larsen / NTB

› PUBLISERT 11.02.2021 13:45

Perspektivmeldingen: Opp mot én av tre må jobbe i helse og omsorg i 2060

Behovet for arbeidskraft i helse og omsorg kan vokse med nesten 260.000 årsverk fram mot 2060.

NTB

Det er i regjeringens nye perspektivmelding det økte behovet kommer fram.

Perspektivmeldingen legges fram fredag, men finansminister Jan Tore Sanner (H) deler allerede nå noen av hovedfunnene med NTB:

- Hvis det legges til grunn en liten forbedring i kvaliteten i årene som kommer, vil det ifølge framkriuninner fra

MER OM

› NYHETER

Miljøministeren vurderer å åpne lommeboka

Barnevernet begikk grove brudd - Oslo kommune likevel frifunnet

Nå vil KS følge lov om offentlige anskaffelser

MER OM

KS' sjeføkonom Torbjørn Eika tror hyppig rentøkning vil få konsekvenser for kommuneøkonomien.

Foto: Øyvind Aukrust

› PUBLISERT 13.06.2022 08:15

KS-økonom: Usikre tider for kommunene

Kommuner med presset økonomi bør kutte i utgifter allerede nå, lyder rådet fra KS' sjeføkonom Torbjørn Eika.

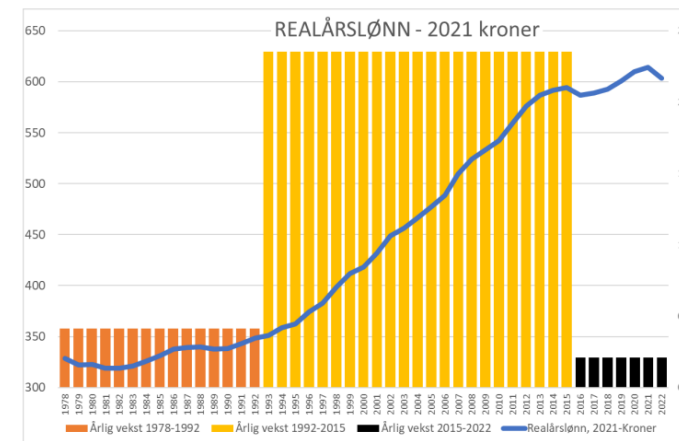
ELIN SVENDSEN
917 34 715

«Så bra som vi har det i 2022 har vi aldri hatt det – og så bra får vi det aldri igjen»

Tilbake til kjøper tider - Gullalderen for lengst over

- Reallønnsveksten ned fra 2,4 pst. i 1993-2015 til 0,2 pst. årlig
- Oljesektoren ikke lenger en vekstmotor
- Sitte ned å gråte?
 - Individuell lønnsutvikling stort sett langt bedre enn makrotallene over tid☺
 - Men det er mye annet å gråte over.....

Langsiktige trender gir økt vekst i behov og lavere økonomisk vekst

Økt vekst i behov - lavere økonomisk vekst

- Aldring
- Klima- og naturkrise
- Økt vekst på sikkerhet og selvberging
 - Globalisering i revers

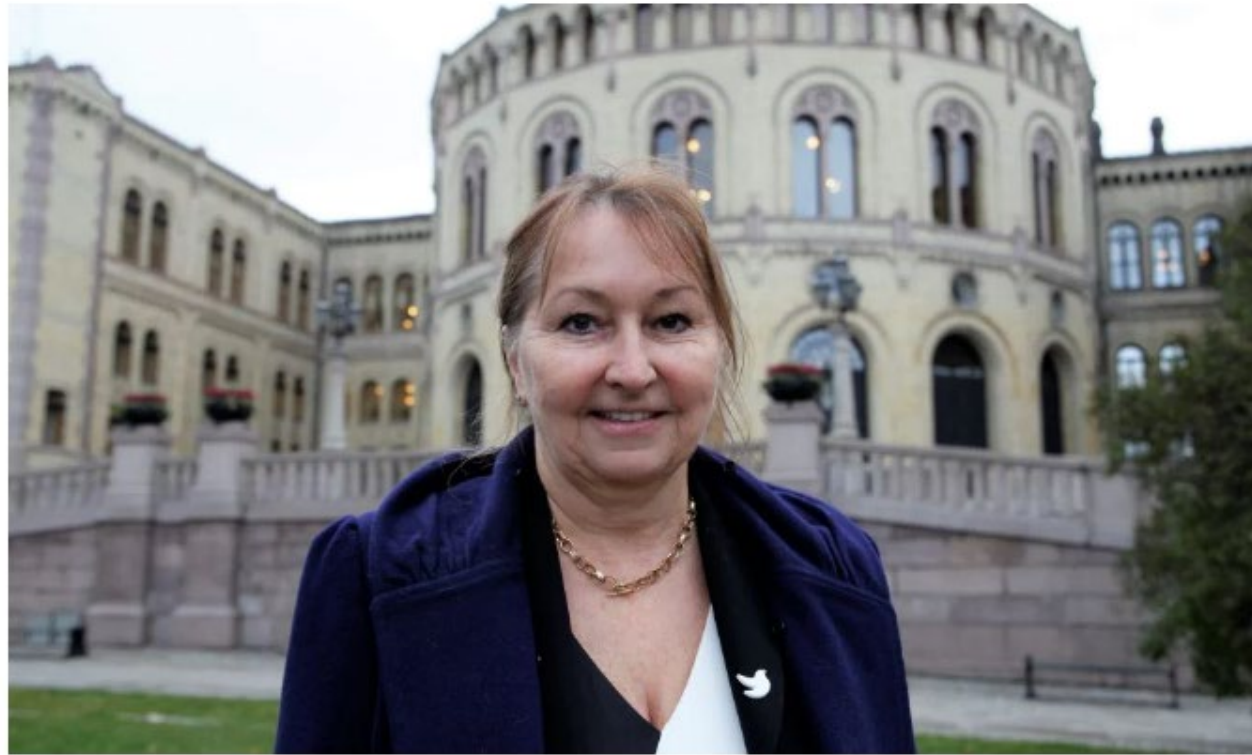
Olje trekker den økonomiske veksten ned

- Redusert etterspørsel
- Reduserte finansieringsbidrag fra fondet

Statsbudsjettet for 2023: Blir svært tøft for kommunesektoren

- Rammene for kommuneøkonomien neste år i statsbudsjettforslaget vil gi tøffe vilkår for kommunenes og fylkeskommunenes muligheter til å gi innbyggerne et godt tjenestetilbud, sier styreleder i KS, Gunn Marit Helgesen.

- Vi går en annerledes tid i møte som vil kreve stor innsats fra kommuner og fylkeskommuner, fastslår Gunn Marit Helgesen.

Foto: KS

Publisert: 06.10.2022

- Den ekstraordinære situasjonen med betydelig prisvekst og renteøkning gir stor uro for kommuner og fylkeskommuner som skal i gang med sitt budsjettarbeid, sier hun.

12 milliarder strammere for kommunene

– Innstrammingene i kommuneøkonomien vil få konsekvenser for tjenestetilbudet. Da er det viktig at forventningene hos nasjonale politikere justeres deretter, oppsummerte KS-direktør Helge Eide sitt hovedbudskap i finanskomitéens budsjett høring.

Helge Eide, direktør for samfunn, velferd og demokrati, og sjeføkonom Torbjørn Eika deltok for KS i finanskomitéens høring om statsbudsjettet for 2023.

Foto: Stortinget

- Strammere kommuneøkonomi
- Sterk prisvekst – varig redusert realverdien av kommunesektorens inntekter
- Økt rentenivå
- Økte demografikostnader

Publisert: 17.10.2022

Kommunesektoren får en vekst i frie inntekter på 2,6 milliarder kroner i regjeringens budsjettforslag. Det er noe mer enn det som ble varslet i kommuneproposisjonen i vår, men ikke nok til å kompensere for den sterke prisveksten som vil fortsette inn i neste år.

Regjeringen anslår innstrammingen til vel 7 milliarder kroner, men både Statistisk sentralbyrå og Norges Bank tror prisvekst blir høyere enn regjeringens anslag. Det gjør at realverdien av kommunesektorens inntekter ser ut til å svekkes med om lag 12 milliarder kroner neste år, sammenlignet med kommuneproposisjonen i vår.

12 milliarder strammere for kommunene

– Innstrammingene i kommuneøkonomien vil få konsekvenser for tjenestetilbudet. Da er det viktig at forventningene hos nasjonale politikere justeres deretter, oppsummerte KS-direktør Helge Eide sitt hovedbudskap i finanskomitéens budsjettføring.

Helge Eide, direktør for samfunn, velferd og demokrati, og sjeføkonom Torbjørn Eika deltok for KS i finanskomitéens høring om statsbudsjettet for 2023.

Foto: Stortinget

Publisert: 17.10.2022

Kommunesektoren får en vekst i frie inntekter på 2,6 milliarder kroner i regjeringens budsjettforslag. Det er noe mer enn det som ble varslet i kommuneproposisjonen i vår, men ikke nok til å kompensere for den sterke prisveksten som vil fortsette inn i neste år.

Regjeringen anslår innstrammingen til vel 7 milliarder kroner, men både Statistisk sentralbyrå og Norges Bank tror prisvekst blir høyere enn regjeringens anslag. Det gjør at realverdien av kommunesektorens inntekter ser ut til å svekkes med om lag 12 milliarder kroner neste år, sammenlignet med kommuneproposisjonen i vår.

- Strammere kommuneøkonomi
- Sterk prisvekst – varig redusert realverdien av kommunesektorens inntekter
- Økt rentenivå

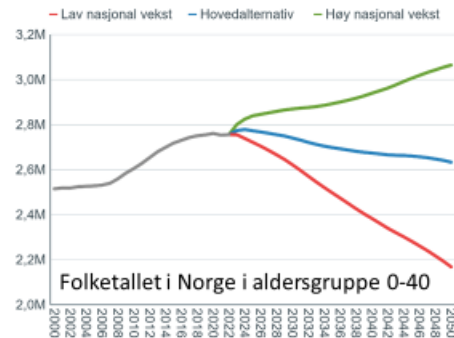
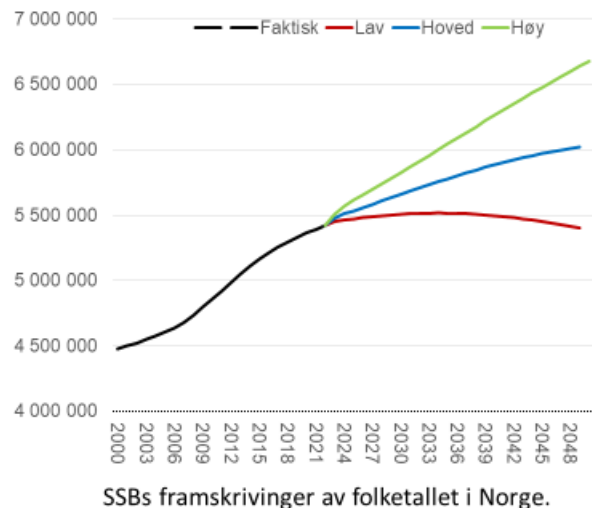
- **Økte demografikostnader**

SSBs nasjonale framskrivinger

Hovedalternativet til SSB har befolkningsvekst i Norge, men lavere vekst enn tidligere.

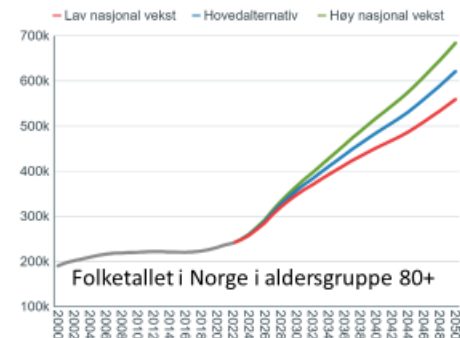
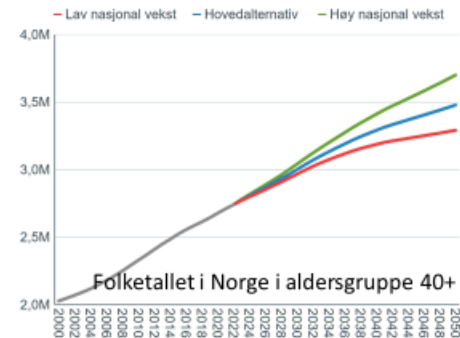
I alternativet med lav vekst blir det nedgang i folketallet ut på 2030-tallet.

I alternativet med høy vekst blir det vekst i folketallet omtrent som før.

Det blir færre unge innbyggere. Det blir flere eldre, all vekst vil være blant eldre.

Nesten tre ganger så mange over 80 år.

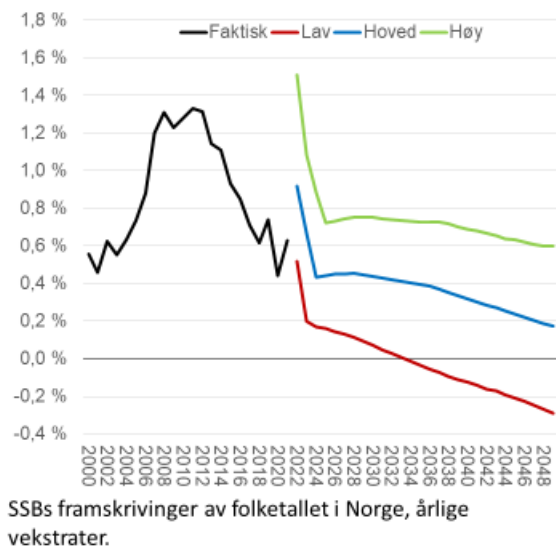

SSBs nasjonale framskrivinger

Det blir høy vekst i 2022.

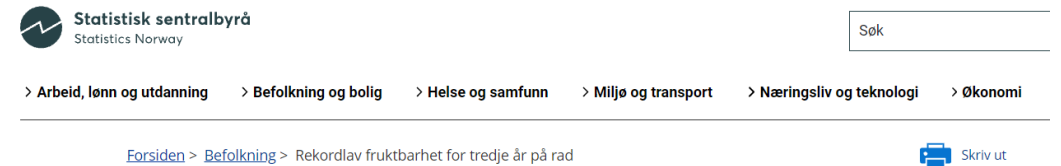
Det skyldes økt innvandring som følge av mange flyktninger fra Ukraina.

Men på lang sikt blir befolkningsveksten mye lavere enn hva vi har vært vant til fra de siste 20 årene.

Hva skjer?

- Demografisk «bølger»
 - 1945-generasjonen blir 80 år i 2025 og barnebarna deres forlater skolepliktig alder
- Redusert og utsatt fertilitet
 - Gjennomsnittsalderen for en førstegangsfødende i Oslo har nå rundet 30 år
- Sentralisering

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway

Søk

> Arbeid, lønn og utdanning > Befolkning og bolig > Helse og samfunn > Miljø og transport > Næringsliv og teknologi > Økonomi

[Forsiden](#) > [Befolkning](#) > Rekordlav fruktbarhet for tredje år på rad [Skriv ut](#)

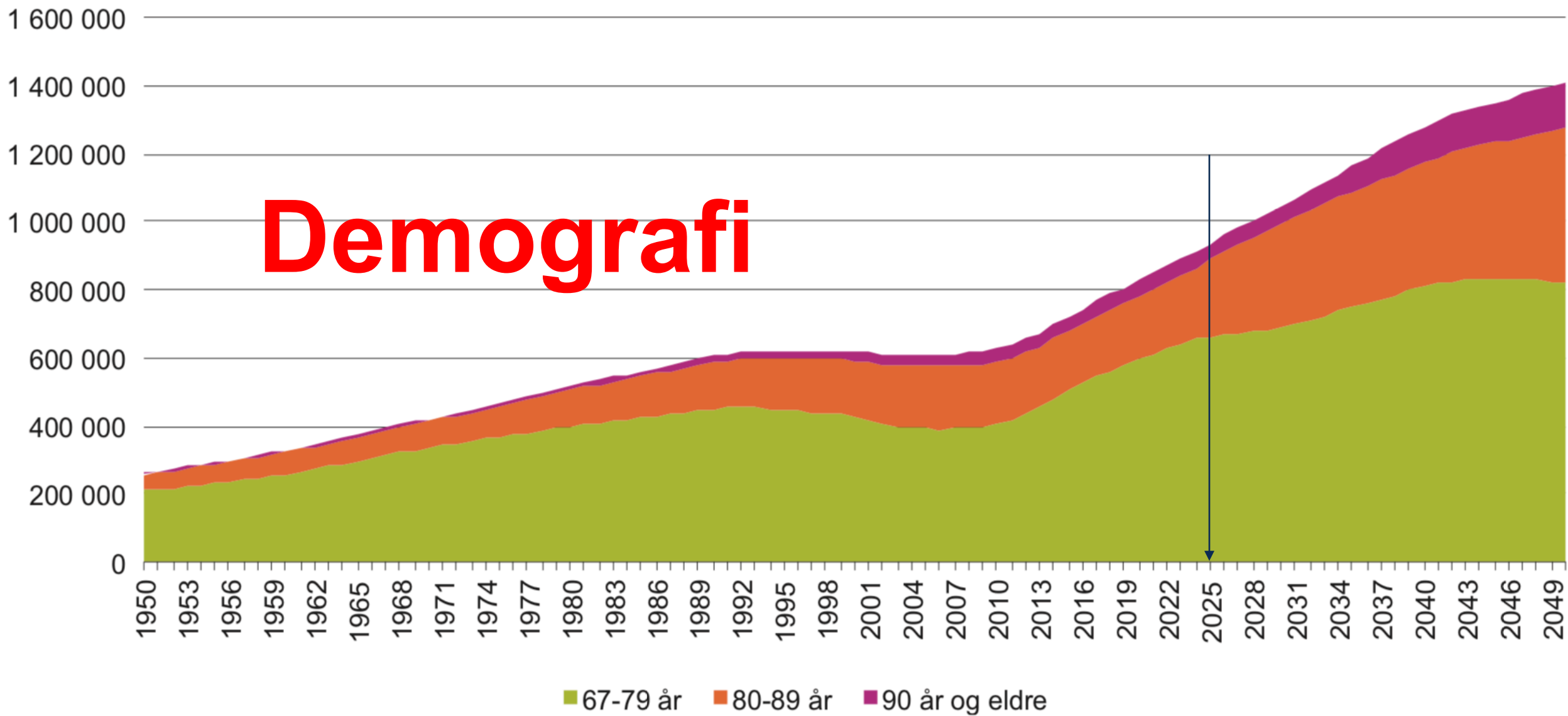
Rekordlav fruktbarhet for tredje år på rad

PUBLISERT:
11. mars 2020

I 2019 ble det født 54 500 barn i Norge, som er 600 færre enn i 2018. Samlet fruktbarhetstall (SFT) ble målt til 1,53 barn per kvinne. Dette innebærer at vi for tredje året på rad registrerer rekordlav fruktbarhet i Norge.

Demografi

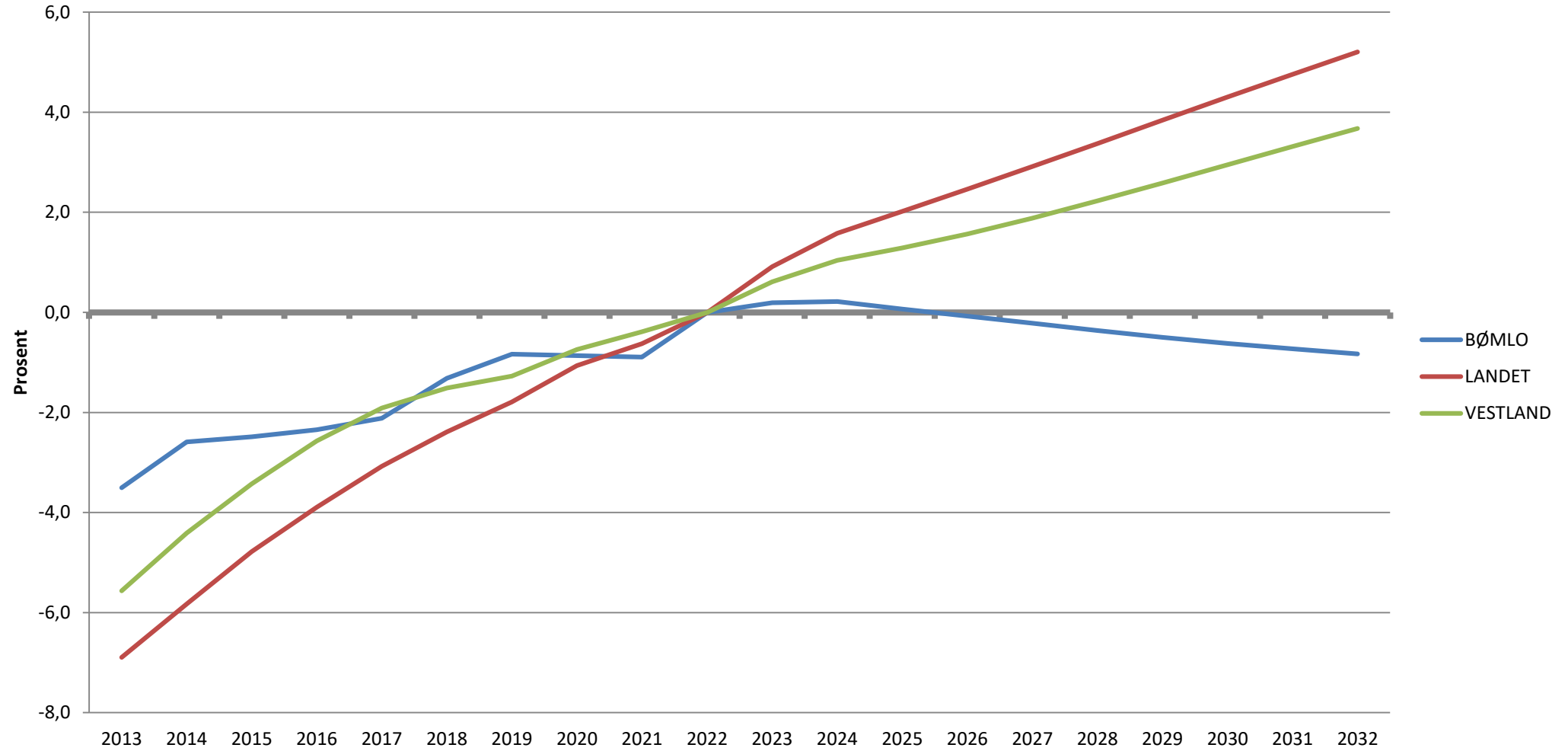
1945-generasjonen er 80 år i 2025

**2025 -
That's when the
shit hits the fan...**

Utvikling i folketall per 1.1

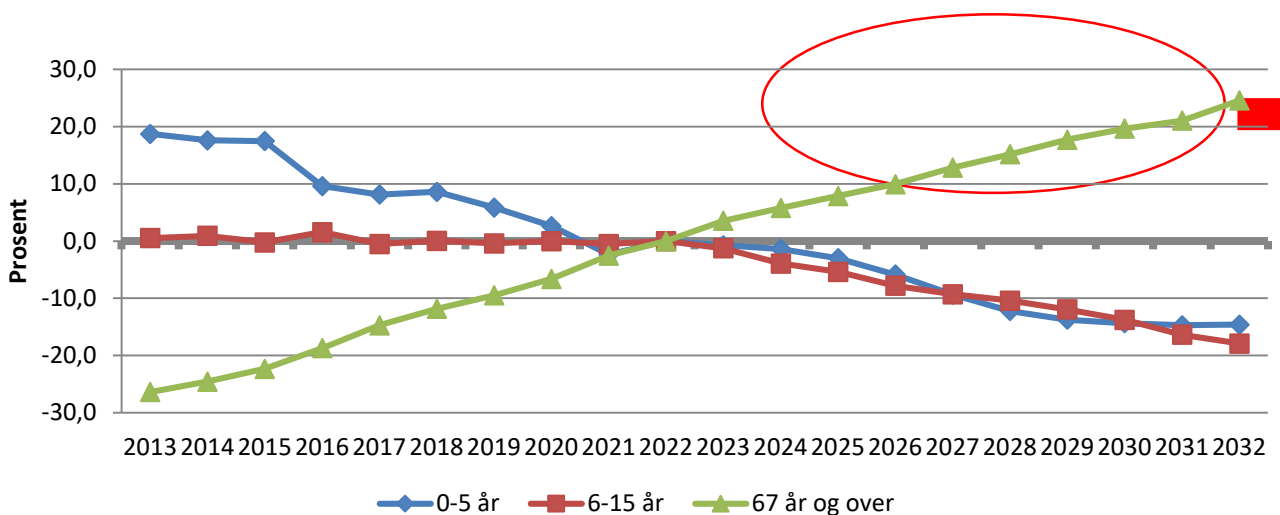
(2022 = 0, SSB MMMM-alternativ TBU metode/ kommunens egen fremskriving)

Bømlo kommune

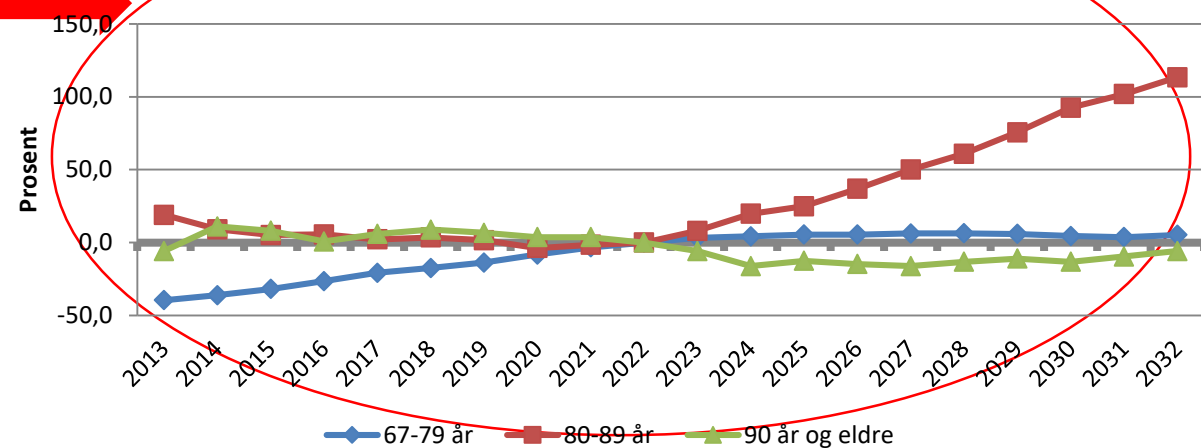
Utvikling folketall 0-5 år, 6-16 år og 67 år + i kommunen per 1.1

(2022 = 0, SSB MMMM-alternativ TBU metode / kommunens egen fremskriving)

Utvikling folketall 67-79 år, 80-89 år og 90 år + i kommunen per 1.1

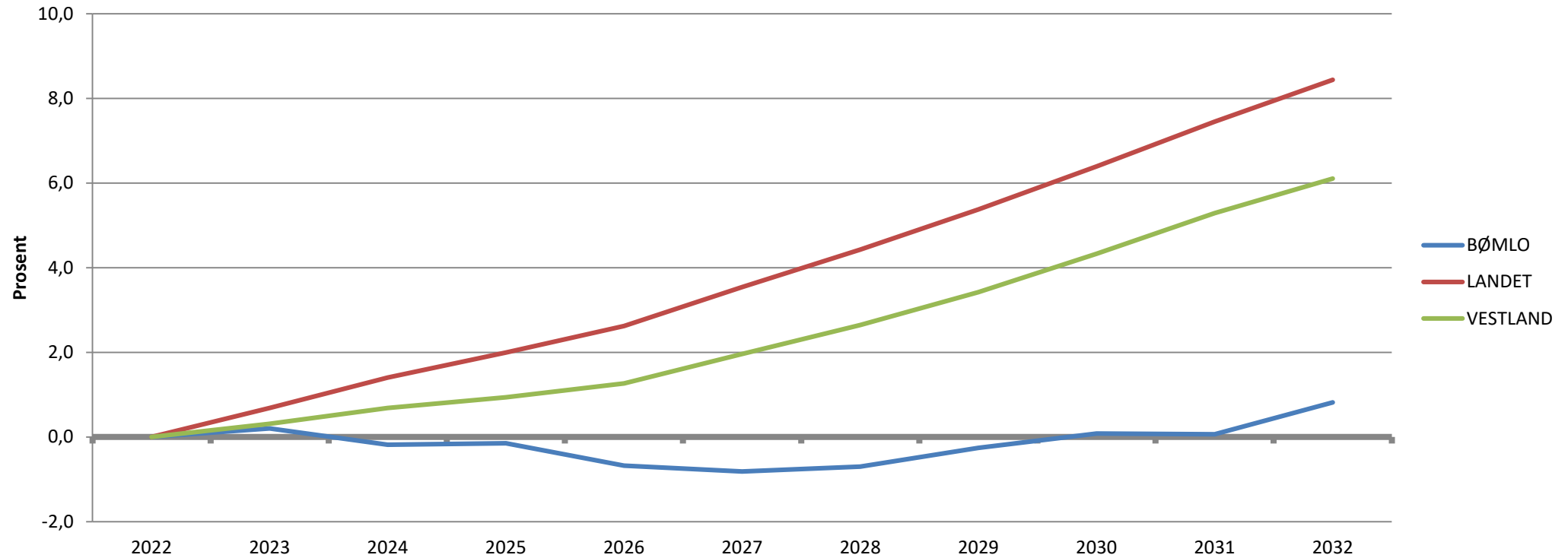
(2022 = 0, SSB MMMM-alternativ TBU metode / kommunens egen fremskriving)

Økonomiske konsekvenser av demografiendringer

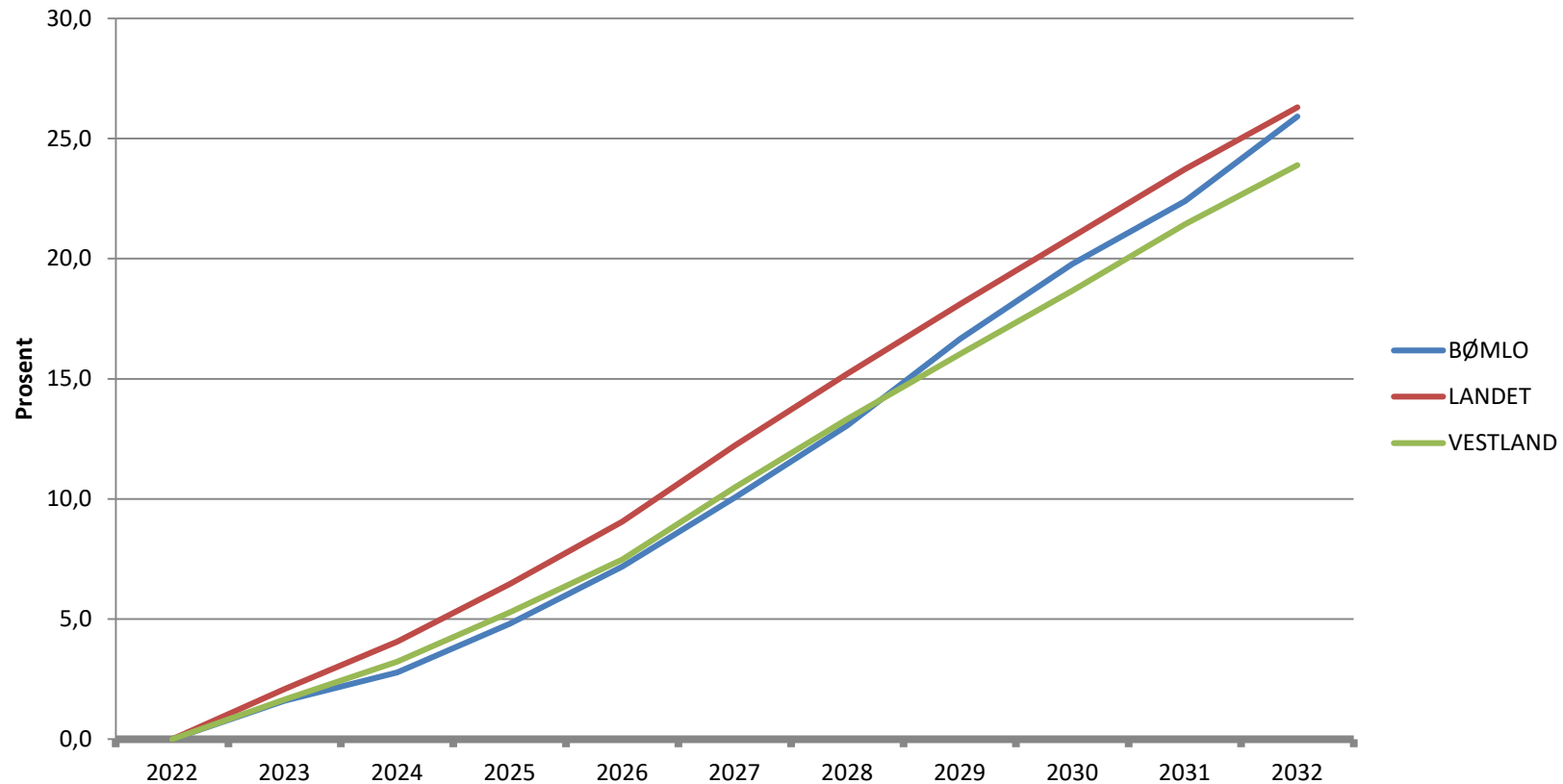
Demografi og utgiftsbehov

Utgiftsbehov demografi i alt
(målt ved inngangen til det enkelte år)

Demografi og utgiftsbehov – pleie og omsorg

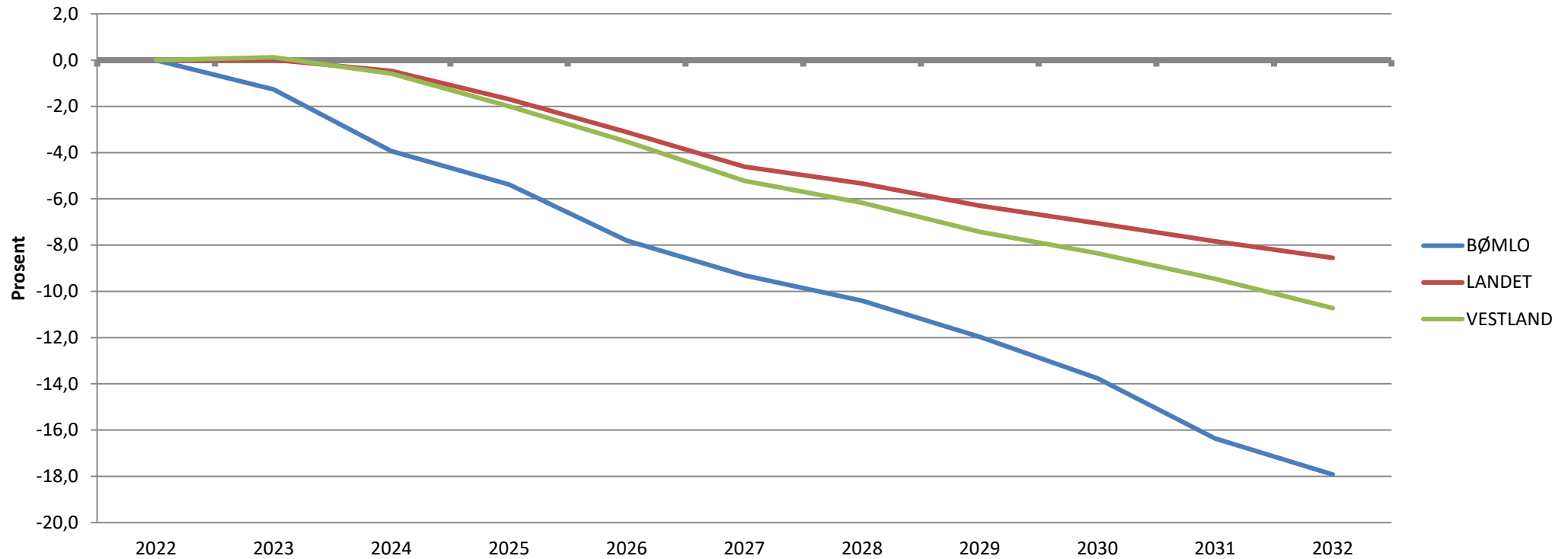
Utgiftsbehov demografi pleie og omsorg
(målt ved inngangen til det enkelte år)

Demografi og utgiftsbehov - grunnskole

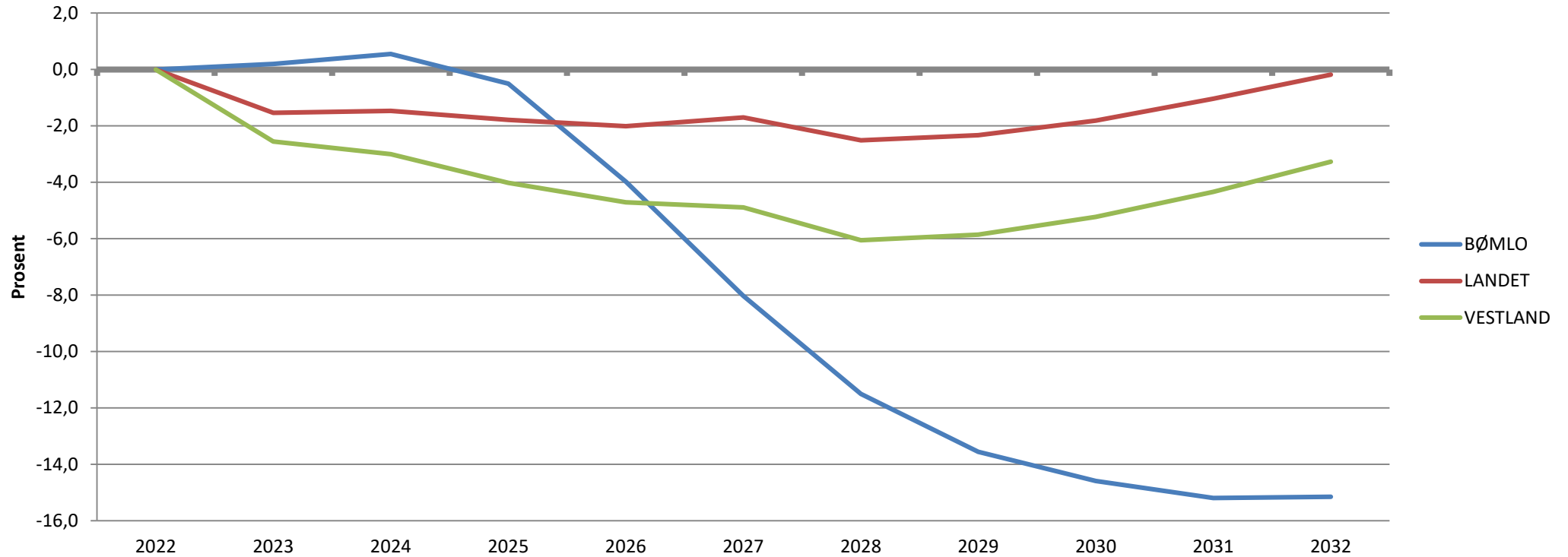
Utgiftsbehov demografi grunnskole

(målt ved inngangen til det enkelte år)

Demografi og utgiftsbehov- barnehage

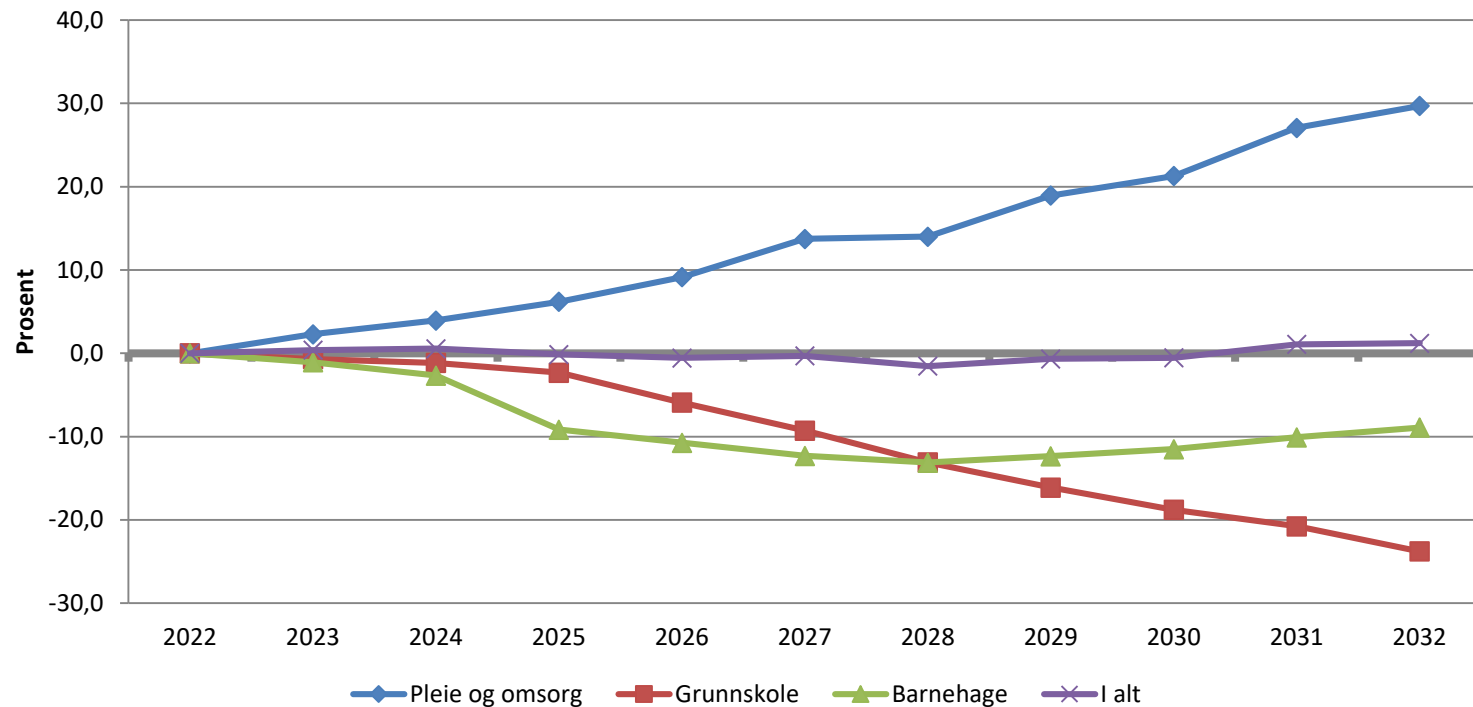
Utgiftsbehov demografi barnehage
(målt ved inngangen til det enkelte år)

Endret utgiftsbehov demografi Bømlo 2022-2032

Endret utgiftsbehov demografi - kommunen - 2022 - 2032

(målt ved inngangen til det enkelte år)

(små)Kommunenes største utfordring

«Danse» med demografien

Fasiten på å spare penger.....

Effektivitet/produktivitet - det er alltid mulig å løpe fortere

- Øke produktiviteten, jobbe smartere, teknologi, etc

Struktur (er svinedyrt!)

- Skolestruktur, barnehagestruktur, institusjonsstruktur, plassering av omsorgsboliger, vaktmestersentraler, pumpestasjoner, etc

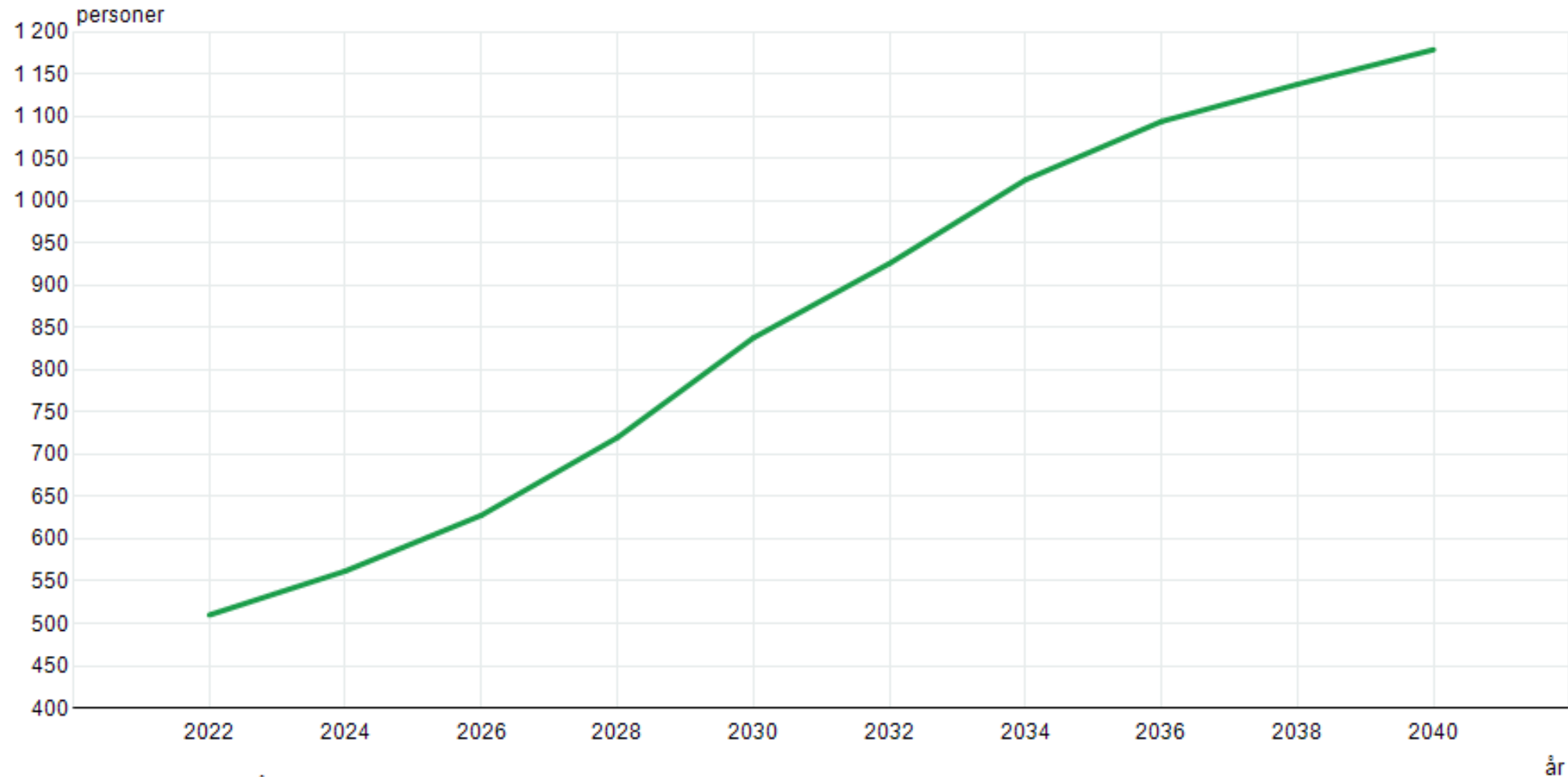
Nivå/terskel for å få tildelt tjenester (brukerbetaling)

- Hvor enkel er tilgangen på hjemmetjenester, kulturskole, PPT, skoleskyss, snøbrøyting, brukerbetalinger, etc

Vokse med behovet, i forkant eller etterkant?

13600: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter år. Bømlo, Antall 80 år pluss, Hovedalternativet (MMMM).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Skal man ha dagens nivå på heldøgns omsorg i Bømlo så må det bygges ca 120 **nye** plasser i løpet av 12 år (i dag 99 plasser med heldøgns pleie)

Vokse med behovet, i forkant eller etterkant?

13600: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter år. Bømlo, Antall 80 år pluss, Hovedalternativet (MMMM).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

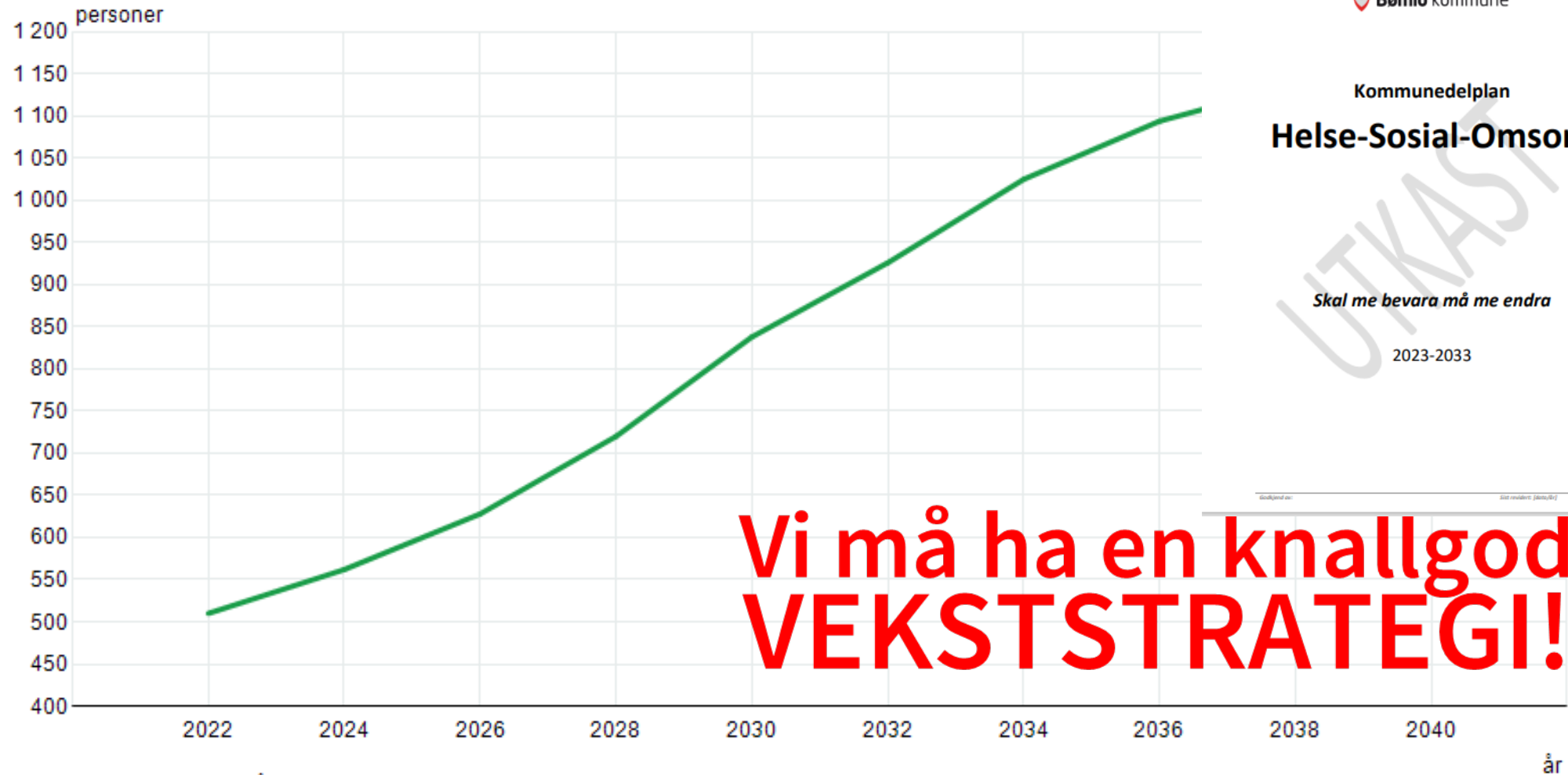

Vokse med behovet, i forkant eller etterkant?

13600: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter år. Bømlo, Antall 80 år pluss, Hovedalternati

Bømlo kommune

KDP-HSO 2023-33

Bømlo kommune

Kommunedelplan

Helse-Sosial-Omsorg

Skal me bevare må me endra

2023-2033

Skalped av

Statistisk sentralbyrå

Side 1 av 28

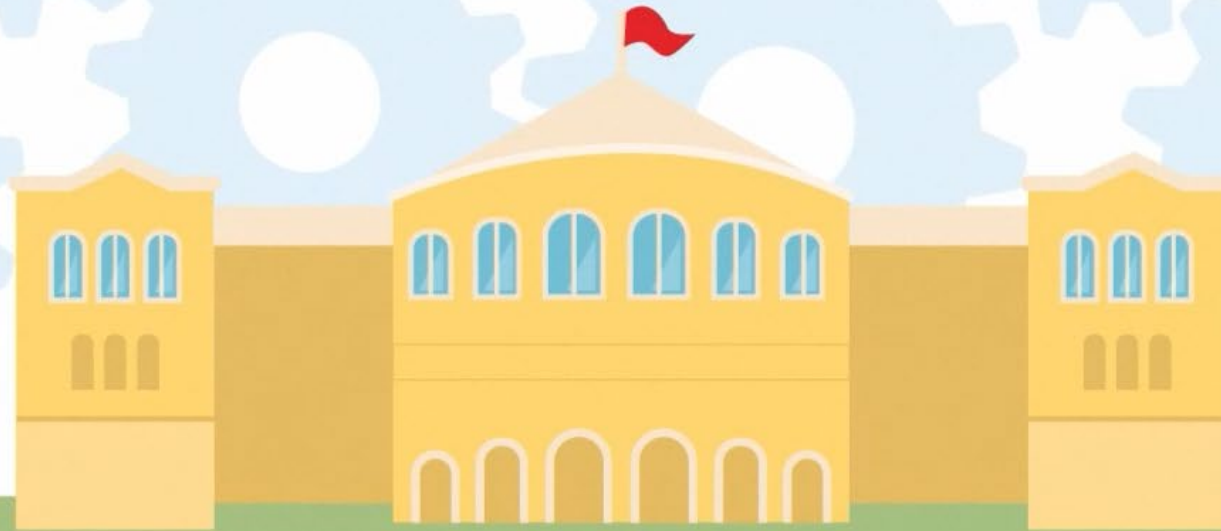
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Inntektsystemet til kommunene

UTGIFTS-
UTJEVNING

INNTEKTS-
UTJEVNING

Inntektssystemet gir rammetilskudd pr innbygger - *justert for den enkelte aldersgruppens behov*

Kostnadsnøkkel	Kostnadsnøkkel 2022	Enhetsbeløp kr
Innbyggere 0-1	0,0057	16 711
Innbyggere 2-5	0,1355	185 873
Innbyggere 6-15	0,2632	131 238
Innbyggere 16-22	0,0236	16 683
Innbyggere 23-66	0,1051	10 796
Innbyggere 67-79	0,0570	29 175
Innbyggere 80-89	0,0775	128 734
Innbyggere 90 år og over	0,0389	263 904
Basiskriteriet	0,0159	18 474 844
Sone (bosatt spredt)	0,0100	
Nabo	0,0100	
Landbrukskriteriet	0,0021	
Innvandrere 6-15 år, ekskl. Skand	0,0070	45 148
Flyktninger uten integreringstilsku	0,0082	15 987
Dødelighetskriteriet	0,0459	361 924
Antall barn 0-15 år med enslige fo	0,0186	53 485
Lavinntektskriteriet	0,0117	13 010
Uføre 18-49 år	0,0063	16 845
Opphopningsindeks	0,0093	
Aleneboende	0,0189	12 004
PU 16 år og over	0,0491	789 271
Ikke gifte 67 år og over	0,0459	38 766
Andel barn 1 år uten kontanstøtte	0,0165	135 368
Antall innbyggere med høyere utda	0,0181	3 860

NB: Inntektssystemet gir NETTOutjevning

- Inntektssystemet fra staten gir netto utjevning:
 - + Økt behov i pleie og omsorg
 - (**MINUS**) redusert behov blant barn og unge
 - = Rammeoverføringen fra staten
- Inntektssystemet forutsetter at kommunen flytter **krone for krone** mellom tjenesteområdene ettersom behovet forandrer seg

Endringer i utgiftsbehov 2023-2026 og frem mot 2032 i Bømlo kommune basert på fremskrevet demografi

Anslag årlig endring i kommunens utgiftsbehov (i 1000 kroner) per tjenesteområde som følge av befolkningsendringer

(2022 kroner og endring fra 1.1.2022)

Endring utgiftsbehov per 1.1	Pleie- og omsorg	Grunnskole	Barnehage	Sosial	Kommunehelse	Barnevern	SUM BØMLO
2023	5 100	-3 460	277	-220	459	-340	1 817
2024	3 791	-7 234	507	35	184	-706	-3 422
2025	6 458	-3 931	-1 494	-212	91	-609	304
2026	7 616	-6 605	-4 944	17	110	-869	-4 675
2027	9 188	-4 089	-5 760	-81	236	-718	-1 224
2028	9 591	-2 988	-4 944	-92	140	-660	1 047
2029	11 495	-4 246	-2 918	-141	243	-538	3 896
2030	9 984	-4 875	-1 477	-131	123	-616	3 006
2031	8 354	-7 076	-853	67	47	-704	-165
2032	11 272	-4 246	64	-364	347	-442	6 631
Sum 2023-2032	82 850	-48 749	-21 543	-1 122	1 981	-6 200	7 216
Sum 2024-2027	27 053	-21 858	-11 692	-241	622	-2 901 0	-9 017

Måltall som styringsgrunnlag og underlag for prioritering – Bærekraftig økonomisk utvikling

Bømløs måltall

Driftsresultat* 1,75%
 Disposisjonsfond* mellom
 10-15 %
 Lån dekket av frie inntekter
 85 %

*i prosent av driftsinntekter

	Anslag B2022	B2023	B2024	B2025	B2026
Lånesaldo 31.12	1 097 200	1 115 161	1 125 744	1 132 707	1 164 787
Startlån	140 483	152 081	162 079	172 879	182 476
Lån med rentekomp.	56 292	49 759	43 019	38 881	34 759
Netto lånegjeld 31.12	900 425	913 321	920 646	920 947	947 552
i % av driftsinntektene	86,9 %	85,1 %	84,5 %	85,3 %	86,8 %

	R2020	R2021	B2022	B2023	B2024	B2025	B2026
Ordinært havbruksfond	39 364	31 963	6 963	6 963	15 454	17 395	25 446
Disposisjonsfond	37 158	31 130	27 723	27 723	27 723	27 723	27 723
Samla disposisjonsfond	76 522	63 093	34 686	34 686	43 177	45 118	53 169
Disposisjonsfond i % av nto. Driftsinntekter	7,4 %	6,6 %	3,3 %	3,2 %	4,0 %	4,2 %	4,9 %
Måltal	10 %	10 %	10 %	10 %	10 %	10 %	10 %

Nettodriftsresultat 2023-26

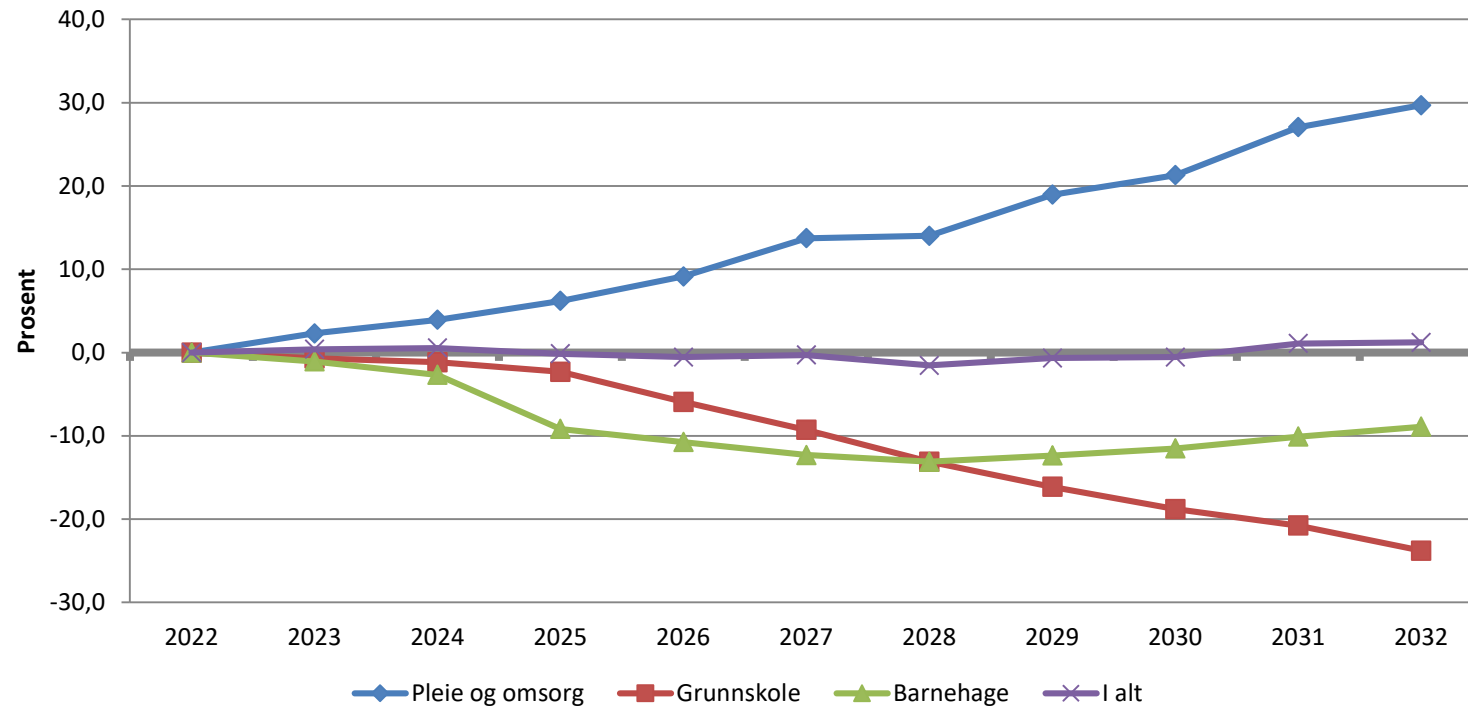
-160	-6 151	0	-2 711
------	--------	---	--------

Endret utgiftsbehov demografi Bømlo 2022-2032

Endret utgiftsbehov demografi - kommunen - 2022 - 2032

(målt ved inngangen til det enkelte år)

LANGE TANKER

– SETTE

RETNING

Prioritering

Tjenesteutvikling

Hva gjør politikere når de ser lys i tunnelen?

Bestiller lengre tunnel.....

Økonomisk bærekraft

→ Politisk styring

KS KONSULENT